

KOOSKÕLASTUSTABEL

Nõuded toitlustamisele tervishoiuasutuses ja täiskasvanutele
sotsiaalteenuse osutamisel

NR.	ESITAJA JA MÄRKUSE SISU	VASTUS
1.	Baltic Restaurants Estonia	
	<p>Tere!</p> <p>Oleme tutvunud uue määruse eelnõuga, mis puudutab toitlustamise nõudeid tervishoiuasutustes. On väga hea, et soovitakse süsteemi ajakohastada ja muuta paindlikumaks – see on kindlasti vajalik ja tervitatav. Samas tahaksime jagada mõtteid seoses sellega, et määrusest on eemaldatud konkreetne loetelu erimenüüdest. Mõistame, et eesmärk on anda rohkem vabadust ja lähtuda iga inimese individuaalsetest vajadustest, aga täielik raamistikuta jätmine võib praktikas tekitada segaduse.</p> <p>Et asjad ei muutuks liiga kaootiliseks, võiks määruuses siiski säilitada vähemalt loetelu baas(erimenüü) toitudest, mida kasutatakse igapäevaselt Tallinna haiglates kõige rohkem ja mis on tuttavad nii haiglate jaotusköökidetele kui ka personalile. Need ei ole jäigad dieetid, vaid</p>	<p>Õigusakti tasandil ei peaks, eriti tervises seisundist lähtuvalt toitumisega seotud ravijuhendeid, erimenüüsid välja tooma. Ravijuhendid ja erimenüüd, lähtuvalt konkreetsest tervises seisundist, võivad ajas oluliselt muutuda. Näiteks viidatud erimenüü „suhkruhaigetoit“ ei ole täna enam asjakohane, kuna diabeeti põdevatele inimestele on kõige kasulikum tavaline tasakaalustatud toit. Klassikalises mõistes varasemalt tuntud suhkruhaigetoit sisaldas mitmeid olulisi piiranguid, mis paraku enam inimese tervist ei toeta. Tervises seisunditest tulenevad toitumise soovitused võivad ajas oluliselt muutuda, mille tõttu ei peaks õigusaktis olema need ka eraldi kirjeldatud. Küll on asjakohane pakkuda kõikides haiglates kui ka hooldekodudes nii laktoosi- kui ka gluteenivaba menüüd ning tekstuurmodifitseeritud menüüd. Tegemist on sellistest</p>

<p>praktilised baaslahendused, millest saab vajadusel edasi arendada spetsiifilisemaid menüüsid vastavalt tervishoiutöötajate soovitusetele. Muidugi ei saa raamistiku loomisel mööda minna kogu tervisekassa rahastusest, millega peavad haiglad arvestama ja liigne menüüde vabadus ei pruugi mahtuda eelarvetesse.</p> <p>Näiteks võiksid säilida järgmised baasmenüüd:</p> <p>BM – baasmenüü ehk tavaline tervislik toit</p> <p>LV – laktoosivaba</p> <p>G – gluteenivaba</p> <p>PVV – piimavalguvaba</p> <p>VEG – vegan(või taimetoit)</p> <p>PYR – püreestatud</p> <p>VED – vedel toit</p> <p>NH – neelamishäire toit</p> <p>D250 – suhkruhaigetoit (SV250g)</p> <p>OP-operatsioonjärgne toit</p> <p>Kaks haiglat, kellega me igapäevaselt koostööd teeme, kasutavad neid menüüsid ja dieetide tähiseid juba praegu ning need on hästi toimivad. Samuti on need tuttavad haiglate jaotusköökiidele ja personalile ning</p>	<p>seisunditest tingitud erimenüüd, mis on väga laialt levinud. Selle lisasime täiendavalt ka seletuskirja.</p> <p>Mis puudutab üleminekuaega, siis oleme lisanud osadele sätetele üleminekuaaja.</p>
---	---

	<p>aitavad tagada selge suhtluse köögi, personali ja tervishoiutöötajate vahel. Need lihtsustavad ka järelevalvet ja aitavad tagada, et toitlustamine vastab patsiendi vajadustele. Lisaks oleks mõistlik, kui uue süsteemi rakendamiseks oleks vähemalt aastane sisseelamisperiood – see annaks haiglatele ja toitlustajatele aega kohaneda, koolitada töötajaid ja vajadusel uuendada süsteeme. Meie jagame oma menüüsid läbi Nutridata keskkonna ning kuna sügisel toimub antud platvormil arendaja vahetus, võib see samuti kaasa tuua ajutist segadust. Seetõttu oleks täiendav aeg väga vajalik, et kõik saaks sujuvalt ja kvaliteetselt toimima.</p> <p>Koostöös haiglatega saame selle aja jooksul süsteemi paika seada nii, et see oleks toimiv ja toetaks patsientide tegelikke vajadusi.</p> <p>Heal koostööle lootes.</p>	
2.	O. Paas (arvamus EIS-ist)	
	<p>See määrus kaotab ära nõuded, mis reguleerivad toidu serveerimist, taaskuumutamist, toidu- ja kööginõude pesemist ja toidujäätmete eemaldamist, kuna need valdkonnad on juba kaetud teiste õigusaktidega.</p> <p>Paluks, et oleks mingisugune viide vähemalt nendele teistele aktidele, sest kui peaks juhtuma uus inimene valdkonda, siis võib olla keeruline neid vähemalt alguses üles leida.</p>	<p>Lisasime seletuskirja viited teistele seadustele. Lisaks on seletuskirjast leitav infektsioonikontrolli standardnõuded, millest samuti saab lähtuda.</p>
3.	Sotsiaalkindlustusamet	
	<p>1. Sotsiaalkindlustusametile (SKA) on esitatud arvamuse avaldamiseks sotsiaalministri määruse „Nõuded toitlustamisele tervishoiuasutuses ja täiskasvanutele sotsiaalteenuse osutamisel“ eelnõu. SKA tutvus eelnõuga ja esitab selle kohta järgmised tähelepanekud. 1. Eelnõu § 2 lõige 3. Seletuskirja kohaselt ei ole määruses enam sätestatud, kas kolmel</p>	<p>Sooja toidu pakkumine on juurdunud tava ja hetkel ei ole põhjust arvata, et see tava peaks kuidagi kaduma. „Poke“ stiilis mitte soojade toitade pakkumine võib asutustes olla täna pigem harv, kuna eeldab enam menüüde muutmist ja kaasajastamist. Samas</p>

	<p>põhitoidukorral tuleb tingimata pakkuda sooja toitu. Sellise muudatusega soovitakse lisada juurde uusi võimalusi, mis pakuvad täisväärtusliku toidukorra, kuid mis ei ole tingimata soe toit (nt poke stiilis lõuna). SKA ei ole kavandatud muudatusele vastu, kuid teeme ettepaneku kaaluda regulatsiooni täiendamist minimaalse põhitoidukordade sagedusega, kus tuleb ka edaspidi pakkuda sooja toitu. Vastasel juhul võib muudatusega kaasneda risk, et sooja toitu hakatakse pakkuma võimalikult harva.</p>	<p>on väga tervitatav, kui pakutakse enam vaheldust erinevate toitade võimaluste sees.</p>
	<p>2. Eelnõu § 2 lõike 4 kohaselt suunatakse asutusi pakkuma teenuse saajatele joogivett, eelistatult võetuna otse tarbimiskoha veevärgist. Kuivõrd tarbimiskoha veevärgist joogivee võtmisega võivad kaasneda riskid (nt hiljutine Tartu maakonna juhtum), oleks hea kui eelnõu seletuskirjas toodaks välja ka selliste võimalike riskide maandamise meetmed. Seejuures võiks kaaluda, kas joogivee võtmise koha eelistatud suunamine on vajalik.</p>	<p>Täpsustasime seletuskirja. Sätte eesmärk on pakkuda inimestele joogivee kvaliteedinõuetele vastavat tarbimiskoha veevärgi joogivett, et vältida veemahutite ja pudelivee tarbimist, mis on koormav keskkonnale. Kui joogiveega tekib probleem või kahtlustatakse probleemi, siis tuleb teha joogivee kvaliteedi analüüs, välja selgitada mittevastavuse põhjused ja rakendada muid veeseadusest tulenevaid joogivee kvaliteedinõudeid. Mittevastavusi võib tekkida mikrobioloogia (nt E.Coli, coli-laadsed vm) või keemilise näitajaga (nt plii, nt fluoriid vm) ning sellest sõltuvalt tuleb edasi uurida, kus on probleemi allikas (kas trassis, tarbimiskoha veevärgi sees, joogivee veevõtukoha valgalal või toitealal jne) ning sellest sõltuvalt leetakse maandamise meetmed iga individuaalse juhtumi puhul eraldi. Alati on soovitatav mittevastavuse korral tarbida joogivett alternatiivsetest allikatest seni kuni mittevastavus on eemaldatud. Eestis on kvaliteetne joogivesi, mida regulaarselt kontrollitakse ning probleemide ilmsenisel vastavalt ka reageeritakse. Mistõttu on kindlasti õigustatud eelistada tarbimiskoha veevärgist tulevat joogivett.</p>
	<p>3. Teeme ettepaneku täpsustada määruse kohaldamisala, kuna hetkel jääb ebaselgeks milliste erihoolekandeteenuste osutamisel määruse nõuded kehtivad. Eelnõu § 1 lõike 1 kohaselt kehtestatakse nõuded tervishoiuasutuses ning erihoolekandeteenust ja väljaspool isiku kodu</p>	<p>Täpsustame kohaldamisala punktis seletuskirja. Lisaks lisasime viite, millisele SHS redaktsioonile viitasime.</p>

	<p>hoolekandetasutuses ööpäevaringset teenust saavate isikute toitlustamisele. Samas on eelnõu seletuskirjas (lk 2) viidatud täiskasvanute erihoolekandeteenusele läbi SHS § 83 lõike 1 punkti 13 ja hiljem (lk 11) on märgitud, et peres ja grupis toitu valmistavad, ööpäevaringset asutusepõhist teenust pakkuvad asutused eelnõus sätestatud nõudeid järgima ei pea. Seejuures tuuakse sihtrühma all välja kitsalt erihoolekandeteenuse - ööpäevaringse erihooldusteenuse osutajad. Sellega seonduvalt jäi meile ebaselgeks, et kui (erihoolkandeteenusel) nt igapäevaelu toetamise teenusel või toetatud elamise teenusel pakutakse toitlustust (mõned päevakeskused seda teevad), siis kas need teenused jäävad määruse kohaldamisalast välja või kohalduvad määruse nõuded kõigi erihoolkandeteenuste osutamise juures?</p>	
	Eesti Puuetega Inimeste Koda	
	<p>1. Eesti Puuetega Inimeste Koja arvamus määrusele „Nõuded toitlustamisele tervishoiuasutuses ja täiskasvanutele sotsiaalteenuse osutamisel“ Eesti Puuetega Inimeste Koda tänab kaasamise eest. Toetame muudatust, mis muudab erimenüüde pakkumine ja terviseseisundist tulenevat toitumispiirangute või -vajaduste rakendamise paindlikumaks. Kindlasti tuleb muudatuste tegemisel jälgida, et hooldekodukoha hind ei muutuks inimesele kallimaks. EPIKoja tähelepanekud, küsimused ja ettepanekud määruse eelnõule: § 1. Määruse reguleerimis- ja kohaldamisala (2) Määruse nõuded ei kehti haigla ja hooldekodu personali toitlustamisele, seal viibivate isikute eraviisilise söömisele ega sonditoitmisele enteraalse toitumise korral. Kuidas reguleeritakse sonditoitmist? Peame oluliseks, et see on süsteemselt lahendatud nii tervishoiu- kui ka hoolekandetasutustes. Seega juhul kui puuduvad süsteemsed lahendused, palume selle määrusesse lisada.</p>	<p>Selle määruse raames ei reguleerita sonditoitmist. Tegemist on juba spetsiifilisema terviseseisundiga, kus sondiga toitumine on keerulisem ravi osa. Kõik, mis puudutab inimeste ravimist, erinevate haigusseisundite käsitlemist reguleeritakse tervishoiualastes (tervishoiuasutused, tervishoiutöötajad) õigusaktides.</p>

	<p>2. Eelnõu §-s 2 sätestatakse toitlustamise ja menüüde koostamise üldnõuded. Lõige 3: Võrreldes kehtiva määrusega ei ole enam sätestatud, kas toidud peavad olema tingimata soojad. Tuleb tagada, et pakutaks vähemalt 1 soe toidukord päevas. Keelata tavapäraselt soojade toitude (supp, praad) serveerimine jahtununa, v.a. kui isik ise seda soovib.</p>	<p>Täpsustame seletuskirja.</p>
	<p>3. Lõige 4.: Oluline on, et joogivesi oleks ligipääsetav ja piisavas koguses kättesaadav kogu aeg. Lisada määrusesse selge nõue, et personali kohustus on tagada vee kättesaadavus viisil, mis arvestab isiku individuaalseid piiranguid.</p>	<p>Täpsustasime seletuskirja.</p>
	<p>4. Lõige 5: sätestatakse, et võimaluse korral pakutakse ka taimetoidumenüüd ning arvestatakse isiku religioonist või muudest veendumustest tulenevate toitumistavadega. Alternatiivseid menüüsid võivad pakkuda nii haiglad kui ka hooldekodud. Kindlaksmääratud vajaduse korral peaks see olema kohustus. Vajaduse saab määratleda koos erimenüü, allergeenide jms määramisega.</p>	<p>Alternatiivsed erimenüüsid (mitte tervises seisundist tingituna) pakutakse vastavalt võimalustele, kuna inimestel võib olla erinevaid soove seoses erinevate veendumustega. Sageli on asutuste rahalised võimalused piiratud, mistõttu ei saa seda kohustust ainult inimese veendumusest lisada. Kuid võimalus peaks kindlasti olema ja juba täna pakuvad mitmed asutused vastavalt oma asutuse võimalustele alternatiivseid menüüsid.</p>
	<p>5. Eelnõu §-s 4 Erimenüü tagatakse haiglas või hooldekodus viibivale isikule tervishoiuteenust pakkuva tervishoiutöötaja soovitustest tulenevalt. Sellised tervishoiutöötajad võivad olla näiteks arst, toitumiseri spetsialist, kliiniline toitumisterapeut, toitumiseri õde jne. Inimese haigusloos ja epikriisis peaks erimenüü vajadus samuti kajastuma. Kui isikule on koostatud erimenüü, teavitatakse sellest tavaliselt isikut ennast või tema seaduslikku esindajat. Teavitamine aitab vältida olukordi, kus isik või tema esindaja ei ole erimenüü alusel toidu pakumisest teadlik. Erimenüü koostamisel tuleb lähtuda parimatest tõendatud teadmistest ja kogemustest ning see peab olema kooskõlas tervishoiutöötaja soovituste ja isikule määratud diagnoosiga. Erimenüüde puhul lähtutakse alati inimese vajadusest, tervishoiutöötaja soovitustest ja diagnoosist. Erimenüü puhul on oluline, et sõltuvalt diagnoosist ja põhjustest lähtutaks</p>	<p>Tervishoiutöötaja soovitatud erimenüü lähtub alati ravi eesmärgist. Tervishoiutöötajatel on juba reeglid, kuidas määratakse isikule erimenüü. Reeglina saab isik otse tervishoiutöötaja või tema seaduslikule esindajale anda info edasi. Muid ja täpsemaid töökorralduslikke küsimusi selle määramisega reguleerida ei saa. Küll lisasime täiendava selgituse seletuskirja.</p>

	<p>kõige uuematest tõenduspõhistest teadmistest, mis toetaksid inimese paranemisprotsessi. EPIKoda lisab, et lisada eelnõusse: erimenüü koostamisel ja muutmisel kaasatakse isik või tema seaduslik esindaja ning dokumenteeritakse kokkulepe. Positiivne on, et erimenüü peab olema koostatud parimatest tõendatud teadmistest ja kogemustest ning see peab olema kooskõlas tervishoiutöötaja soovitude ja isikule määratud diagnoosiga, aga kuidas praktikas tagatakse, et asutused suudaksid neid ka tagada, näiteks kas gluteenivaba menüü on tsöliaakia diagnoosiga isikule alati kättesaadav?</p>	
	<p>6. Eelnõu §-s 5 Lõikes 3 sätestatakse, et laste toitlustamisel lähtutakse võimaluse korral riiklikest toidu- ja toitumissoovitustest¹⁴. Riiklikes toidu- ja toitumissoovitustes on välja toodud laste (lapsed vanuses 0–17) sihtrühma jaoks sobivad soovitused, mida haiglad saavad aluseks võtta. Oluline on tagada piisav energia ja toitainete saamine. Muuta sõnastus kindlas kõneviisis: „Laste toitlustamisel lähtutakse riiklikest toidu- ja toitumissoovitustest.“</p>	<p>Eelnõust jätsime eraldi §-i välja, kus viitame laste toitlustamisel võimalusel arvestada riiklike toidu- ja toitumissoovitustega, kuna juba § 2 lõikes 1 on sõnastatud, et tuleb arvestada isiku vanust ning lähtuda mitmekesise ja tasakaalustatud toitumise põhimõtetest.</p> <p>Kuna riiklikud soovitused on väga mahukad ja detailsed, siis alati ei ole vajadust lühikese perioodi jooksul väga detailselt kõiki soovitusi järgida, mille tõttu on jäetud sisse paindlikkus. Täpsustasime seletuskirja, kus viitame riiklikele toidu- ja toitumissoovitustele, mis aitab mitmekesist ja tasakaalustatud menüüd koostada.</p>
	<p>7. § 6. Menüüde koostamine hooldekodus Lõige 1 Menüü peab vastama lisa 1 sätestatud nõuetele. Lisa 2 vitamiinide- ja mineraalivajaduse miinimumnõuded ei laiene hooldekodudele. Täpsustada, miks hooldekodudes neid näitajaid ei arvestata. Soovitame laiendada lisa 2 nõudeid hooldekodudele või tuua seletuskirjas selge põhjendus, miks neid näitajaid hooldekodudes ei arvestata.</p>	<p>Mikrotoitainete järgi toitlustamine oli haiglate enda soov, kuna see on olnud nende tavapärane praktika, mille tõttu ei hakatud juba juurdunud praktikat muutma. Hooldekodude puhul oleks selline lähenemine uus ja tekitaks ebamõistlikult palju kokkade koormust, kuna toiduvalmistamise ja planeerimise lähtepunkt oleks teine.</p>

	<p>8. § 7. Nõuded tehnoloogilisele kaardile Lisada kohustus, et allergeene käsitlev info on teenusesaajale kättesaadav sobivas formaadis lähtuvalt tema erivajadusest.</p>	<p>Lõikes 1 on juba tagatud see, et menüü (ehk kõik, mis on menüüs, sh allergeenid) peab olema isikule ligipääsetavas, nähtavas ja teadaolevas kohas <i>ning vajaduse korral tuleb konkreetse söögikorra menüüd talle arusaadaval viisil tutvustada.</i></p>
	<p>9. Eelnõu §-s 8 Lõikes 1 sätestatakse, et menüü peab haiglas või hooldekodus viibivale isikule olema ligipääsetavas, nähtavas ja teadaolevas kohas, et teenusesaaja teaks, milliseid toite pakutakse. Vajaduse korral tuleb isikule konkreetse söögikorra menüüd talle arusaadaval viisil tutvustada. Kui inimesel on tervises seisund, mis ei võimalda menüüd näha, tagatakse talle ligipääs menüüle vastavalt tema vajadusele ja seisundile, näiteks menüü ette lugemise teel. See, millisel moel menüüle ligipääs tagatakse, jääb iga asutuse enda otsustada. Tagada ühtlaselt ja standardi järgi kõigis asutustes ja haiglates. Anda asutustele selged tegutsemisjuhised, kuidas tutvustada menüüd erinevatele inimestele, nt nägemis- või intellektipuudega inimestele. Ligipääsetavuse alaseks nõustamiseks on võimalik pöörduda Eesti Puuetega Inimeste Koja poole.</p>	<p>Töökorralduslikke küsimusi ei saa paraku selle määrusega reguleerida, küll tuleb igal asutusel menüü ligipääsetavus tagada. Võtame hea meelega kaasa mõtte, mille välja tõite, et nii haiglatel kui ka hooldekodudel võiksid olla selged tegutsemisjuhendid menüüde ligipääsetavuse tagamiseks.</p>
	<p>10. Kuidas tagatakse järelevalve toidlustuse kvaliteedi osas? Dokumentatsioon (nt tehnoloogiline kaart) ei pruugi anda ülevaadet reaalsest olukorrast. Kui järelevalve vajadus pole sätestatud muudes õigusaktides, palume eelnõu täiendada, sh ka teenusekasutajate ja nende lähedastelt tagasiside kogumist.</p>	<p>Paraku ei saa järelevalve kõiki aspekte arvesse võtta või kontrollida. Samas nii menüüd kui ka tehnoloogiline kaart annavad päris hea ülevaate sellest, kas toitumise vajadused on tagatud või millises ulatuses.</p>
	<p>11. Määruses pole käsitletud toidu serveerimise ja söömisel abistamist, st. ei mainita, kuidas tagatakse abi neile, kes ei saa iseseisvalt süüa. Samuti puudub nõue kasutada sobivaid söömis- ja joomisabivahendeid (nt mittelibisevad taldrikud, ergonoomilised lusikad või tassid). Teeme ettepaneku lisada eelnõusse vajadusel abivahendite või söömisel abi</p>	<p>Määrus reguleerib seda, millist toitu pakutakse. Määruses ei reguleerita töökorraldusliku osa, kuidas isikule ja milliste vahenditega seda tagatakse. Reeglina on nii haiglas kui ka hooldekodus korraldatud toitade pakkumine erinevalt ja vastavalt isiku vajadusele.</p>

	tagamise, juhul kui see pole sätestatud muudes õigusaktides, mis tootlustamist reguleerivad.	
	12. EPIKoda peab oluliseks, et määrus tagaks võrdse ja väärika tootlustuse kõigile, sõltumata tervises seisundist või puudest, ning looks eeldused tervist edendavaks ja ligipääsetavaks tootumiskeskonnaks haiglates ja hooldekodudes. Loodame, et meie ettepanekud aitavad eelnõu täpsustada ning praktikas paremini rakendada.	Suur tänu sisuka tagasiside eest – võetud teadmiseks.
	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	
	1. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kooskõlastab sotsiaalministri määruse „Nõuded tootlustamisele tervishoiuasutuses ja täiskasvanutele sotsiaalteenuse osutamisel“ eelnõu järgmiste märkustega. 1. Eelnõu § 2 lõike 5 kohaselt pakutakse võimalusel taimetoidumenüüd, millest võib mõista, et võimalusel tuleks pakkuda tervishoiuasutuses ja täiskasvanutele sotsiaalteenuse osutamisel üksnes taimetoitu. Seletuskirjast nähtub, et silmas peetakse taimetoiduvalikut ühe võimaliku pakutava toidu variandina. Seetõttu teeme ettepaneku täpsustada selguse huvides sätte sõnastust.	Arvestatud.
	2. Seletuskirjas eelnõu § 3 lõike 2 selgitustes on välja toodud, et EFSA soovitude kohaselt võiks vabade suhkrute tarbimine olla võimalikult väike. Juhime tähelepanu, et EFSA soovitude kohaselt peaks vabade ja lisatud suhkrute tarbimine olema võimalikult madal, mitte üldine suhkrute tarbimine. Lisaks oleks otstarbekas seletuskirjas selgitada vabade suhkrute ja lisatud suhkrute mõiste tähendust.	Arvestatud (täpsustasime seletuskirja).
	3. Eelnõu § 4 sätestab nõuded erimenüüle. Erimenüü on menüü, millega tagatakse tootlustamine lähtuvalt isiku tervises seisundist (nt konkreetsest diagnoosist) ja mille eesmärk on toetada ravi ning parandada või säilitada tema tervises seisundit. Samas eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt tuleb tootlustamisel arvestada isiku vanust, tervises seisundit ja individuaalseid	Lisasime täpsustuse, et eelkõige tuleb tootlustamisel lähtuda tasakaalustatud ja mitmekesise tootumise põhimõtetest. Tervises seisund jääb siiski sisse, kuna soovitudes, mida antakse konkreetset tervishoiutöötaja poolt näiteks trauma puhul (kõrgem toiduenergiavajadus) ei pruugi tagada olemasoleva

	<p>eripärasid ja tervishoiutöötaja antud soovitusi ning lähtuda mitmekesise ja tasakaalustatud toitumise põhimõtetest. Tervises seisundi arvestamise aspektist lähtuvalt on sätted dubleerivad. Seetõttu teeme ettepaneku täpsustada eelnõu § 2 ja 4 sätteid, et oleks selgem, millest lähtutakse üldjuhul ning millest erimenüüde puhul ning kaaluda eelnõu § 4 asjakohasust.</p>	<p>põhidiagnoosi ehk tervises seisundi vajadusi, mille tõttu tuleb ka seda arvestada ja silmas pidada. Täpsustavad nõuded erimenüüle ja erimenüü mõiste selgitamine on vajalik, kuna nii hooldekodus kui haiglas on erimenüüde tagamine olulise tähtsusega. Seal viibivad reeglina inimesed, kes seda sagedasti vajavad, mistõttu on oluline, et nende kaitseks oleksid need ka selgelt defineeritud.</p>
	<p>4. Eelnõu § 5 lõike 3 kohaselt lähtutakse võimalusel laste toitlustamisel riiklikest toidu- ja toitumissoovitustest. Eelnõu seletuskirjas tuuakse välja, et eelnõu eesmärgiks on tagada, et tervishoiuasutustes ja täiskasvanutele sotsiaalteenuse osutamisel oleks pakutav toit mitmekesine ja tasakaalustatud ning arvestaks riiklike toitumis- ja toidusoovitustega. Seetõttu teeme ettepaneku jätta sätte sõnastusest välja sõna „võimalusel“, arvestades eelnõu eesmärki.</p>	<p>Eelnõust jätsime eraldi §-i välja, kus viitame laste toitlustamisel võimalusel arvestada riiklike toidu- ja toitumissoovitustega, kuna juba § 2 lõikes 1 on sõnastatud, et tuleb arvestada isiku vanust ning lähtuda mitmekesise ja tasakaalustatud toitumise põhimõtetest.</p> <p>Kuna riiklikud soovitused on väga mahukad ja detailsed, siis alati ei ole vajadust lühikese perioodi jooksul väga detailset kõiki soovitusi järgida, mille tõttu on jäetud sisse paindlikkus. Täpsustasime seletuskirja, kus viitame riiklikele toidu- ja toitumissoovitustele, mis aitab mitmekesist ja tasakaalustatud menüüd koostada.</p>
	<p>5. Eelnõu § 7 lõike 1 kohaselt peab toitlustaja valmistatud toidu kohta olema koostatud tehnoloogiline kaart. Selleks, et oleks üheselt mõistetavam sättes käsitletud ulatus, teeme ettepaneku selguse huvides asendada sättes lauseosa „Toitlustaja valmistatud“ lauseosaga „Haiglas ja hooldekodus pakkumiseks valmistatud“. Samuti teeme ettepaneku valdkonna 2 (2) õigusnormides kasutatavate terminite järjepidevuse huvides asendada § 7 lõikes 2 termin „tooraine“ terminiga „koostisosa“, mis on kasutusel toidualastes õigusnormides. Terminit „tooraine“ võib edaspidi kasutada vajadusel selgitamiseks nõudeid erinevates juhenddokumentides. Seletuskirja eelnõu § 7 selgitustes on märgitud, et tehnoloogiline kaart on kehtiva praktika jätk, kokkulepitud nimetus, mis on</p>	<p>Arvestatud.</p>

	<p>koondnimetus toidu toitainelise sisalduse kohta. Tehnoloogiline kaart hõlmab siiski enam kui teavet toidu toitainelise sisalduse kohta. Seetõttu teeme ettepaneku lause sellisel kujul seletuskirjast välja jätta.</p>	
	<p>6. Seletuskirja punktis 4, kus hinnatakse eelnõuga seotud mõjusid, on keskkonnamõjude juures märgitud, et tasakaalustatud toitumine on väiksema keskkonnamõjuga, kuna sisaldab eelkõige palju taimset päritolu toitu ning vähe loomset päritolu ja töödeldud toitu. Juhime tähelepanu, et töötlemiseks loetakse mis tahes algset toodet oluliselt muutvat tegevust, sealhulgas kuumutamist, suitsutamist, soolamist, laagerdamist, kuivatamist, marineerimist, ekstraheerimist, ekstrudeerimist või nende protsesside kombinatsiooni. Palume seletuskirja täpsustada, millele on soovitud antud juhul siin viidata.</p> <p>Samuti on esitatud väide, et suund töötlemata ja kahjulike lisaaineteta toidu tarbimise suurendamisele ning töödeldud toidu kasutamise piiramisele vähendab nõudlust töödeldava toidukauba järele, mis omakorda vähendab tootmisprotsesside käigus tekkivaid heitmeid ja jäätmeid. Juhime tähelepanu, et kõigi Euroopa Liidus kasutatavate toidu lisaainete ohutust on enne turule viimist hinnatud. Toidu lisaainet lubatakse kasutada toidus ainult sellisel juhul, kui olemasolevate teadusandmete põhjal ei põhjusta see kavandatud kasutamise, sh koguse juures ohtu tarbija tervisele, lisaaine kasutamiseks on põhjendatud tehnoloogiline vajadus ning lisaaine kasutamine ei eksita tarbijat. Viide toidu lisaainete kahjulikkusele on seega eksitav ning ei ole kooskõlas tõendus põhiste riskihinnangutega. Meile teadaolevalt ei ole läbi viidud uuringuid, mis käsitleksid, kui palju suuremat mõju avaldab keskkonnale lisaainetega toidu tootmine võrreldes lisaaineteta samaväärse toidu tootmisega. Ülaltoodust tulenevalt ei pea me toidu lisaainetele viitamist keskkonnamõjude hindamise peatükis asjakohaseks ja palume viite seletuskirjast välja jätta.</p>	Arvestatud.

	Eesti Kliinilise Toitmise Selts	
	<p>1. Palun analüüsida öist toidukordade vahe pikkust- 12 tundi on pikk aeg ja tegelikkuses võib see venida veelgi pikemaks, kuna haiglas antakse õhtuode kl 20-20:30 ja hommikusöök kl 8:30, abistatud söömise korral kl 9. Toidukordade liiga pikk vahe võib halvasti mõjuda veresuhkru tasemele (lapsed, diabeetikud) ning põhjustada öist hüpoglükeemiat või halba ööund. Vajalik rangemalt reguleerida toitlustuse logistikat.</p>	<p>Täpsustasime eelnõu sõnastust ja täiendasime seletuskirja. Toome selgemalt välja võimalikud ohud ning arvestada teiste eelnõus sätestatud nõuetega (isiku vanus, tervishoiutöötaja soovitusd jms).</p>
	<p>2. H1 – haigla tavamenüü: valdavalt täiskasvanud naised</p> <p>H2 – haigla tavamenüü: valdavalt täiskasvanud mehed</p> <p>Mida peetakse silmas mõistega „valdavalt“? Palume sõnastust korrigeerida.</p>	<p>Korrigeerisime sõnastust.</p>
	<p>3. Määruse seletuskirjast võib lugeda: „Võrreldes kehtiva määrusega3 muutub paindlikumaks erimenüü koostamine. Muudatus on vajalik, kuna erimenüüd sõltuvad diagnoosist ning erimenüüd ja dieedid on sageli osa ravist.(punkt 1.1) ...Muudatus on vajalik, kuna erimenüüd ja dieedid on sageli osa ravist, aga ravisoovitused võivad ajas oluliselt muutuda ja aeguda ning seeläbi mõjutada ravitulemusi.(SK Eelnõu §-s 4) “- Mida peetakse silmas mõiste all „dieedid“? Palume mõiste „dieet“ kustutada, kuna see on eksitav.</p>	<p>Korrigeerisime sõnastust.</p>
	<p>4. „Erimenüüde koostamine muutub paindlikumaks, kuna määrusest on eemaldatud konkreetsetele diagnoosidele ja dieetidele tuginev lisa. Mõju ulatus on mõjutatud tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenuseid pakkuvate asutuste jaoks keskmine – uuendatud määruse rakendumisel tekib asutustele ajutiselt uusi ülesandeid, et tagada vastavus kehtestatud nõuetele ning seeläbi avaldub vähene mõju asutuste eelarvele, kuid eeldatavalt muudatustega kohanemiskulus ei kaasne.“- juhime tähelepanu, et haiglali võib valmisolek ja erimenüüde koostamise</p>	<p>Täpsustasime mõjude osas seletuskirja. Muus osas võtame teie sisendi teadmiseks.</p>

	võimekus erinev olla, mistõttu on soovitatav ministeeriumi poolt koostada abimaterjalid (nt erimenüüde näidised) ja need nt Eesti Kliinilise Toitmisravi Seltsi kodulehel kättesaadavaks teha. Teaduspõhised sisendid menüünäidistele võtta erialaseltsidelt.	
	5. Lisada määrusele nõue tagada minimaalsel tasemel erimenüüd (laktoosivaba erimenüü, gluteenivaba erimenüü ja modifitseeritud tekstuuriga erimenüü). Luua mainitud erimenüüdele kõigis ravi- ja hooldusastustes ühte moodi kasutamiseks tähis.	Kuna erimenüüd hõlmavad kõiki menüüsid, siis eelnõus neid eraldi välja ei saa tuua, küll täpsustasime seletuskirja, et laktoosivaba erimenüü, gluteenivaba erimenüü ja modifitseeritud tekstuuriga erimenüüde puhul on tegemist levinumate vajadustega.
	6. „Määruse eelnõu reguleerib nõudeid tootlustamisele tervishoiuasutuses ja täiskasvanutele sotsiaalteenuse osutamisel.“- palume selgituskirja sissejuhatuses selgemalt välja tuua, et määrus puudutab jätkuvalt ka lapsi, kuna laste osas puuduvad uue määruse lisadena tabelid.	Arvestatud.
	7. Määrus §5 (3) - “Laste tootlustamisel lähtutakse võimalusel riiklikest toidu- ja toitumissoovitustest.” Palume sõna “võimalusel” asendada sõnaga “esmalt”.	<p>Eelnõust jätsime eraldi §-i välja, kus viitame laste tootlustamisel võimalusel arvestada riiklike toidu- ja toitumissoovitustega, kuna juba § 2 lõikes 1 on sõnastatud, et tuleb arvestada isiku vanust ning lähtuda mitmekesise ja tasakaalustatud toitumise põhimõtetest.</p> <p>Kuna riiklikud soovitused on väga mahukad ja detailsed, siis alati ei ole vajadust lühikese perioodi jooksul väga detailselt kõiki soovitusi järgida, mille tõttu on jäetud sisse paindlikkus. Täpsustasime seletuskirja, kus viitame riiklikele toidu- ja toitumissoovitustele, mis aitab mitmekesist ja tasakaalustatud menüüd koostada.</p>

	8. Tehnoloogilise kaarti kättesaadavus on oluline raviarstile, toitmisravi spetsialistile, järelevalve jaoks.	Täpsustasime seletuskirja.
	9. Raviastutuste valmisolek teaduspõhiste erimnõude kasutamise näidustuse ja kestvuse osas on väga ebaühtlane. Sellest tulenevalt on ka erinev mõju kulu osas.	Täpsustasime seletuskirja.
	Tervise Arengu Instituut	
	1. 1. Üldine tagasiside 1.1. Määrusega sätestatakse mitmeid nõudeid, mida tuleb võimalusel täita, kuid on täpsustamata/ebaselge, mida peetakse „võimalusel“ all silmas või millised peavad tingimused olema, et võimalus sätte täitmiseks puuduks. Kas nt. ajapuudus või toitlustaja oskused on piisav põhjus mõne sätte täitmata jätmiseks, nt § 5 lõige 3, mille kohaselt tuleks laste toitlustamisel lähtuda võimalusel riiklikest toidu- ja toitumissoovitustest? Samuti § 2 lõige 5, mille kohaselt pakutakse taimetoidumenüüd samuti ainult võimalusel. Ettepanek: lisada juurde täpsustused/selgitused, millistel juhtudel on aktsepteeritav (puudub võimalus) sätte täitmata jätmine.	<p>Eelnõust jätsime eraldi §-i välja, kus viitame laste toitlustamisel võimalusel arvestada riiklike toidu- ja toitumissoovitustega, kuna juba § 2 lõikes 1 on sõnastatud, et tuleb arvestada isiku vanust ning lähtuda mitmekesise ja tasakaalustatud toitumise põhimõtetest.</p> <p>Kuna riiklikud soovitused on väga mahukad ja detailsed, siis alati ei ole vajadust lühikese perioodi jooksul väga detailselt kõiki soovitusi järgida, mille tõttu on jäetud sisse paindlikkus. Täpsustasime seletuskirja, kus viitame riiklikele toidu- ja toitumissoovitustele, mis aitab mitmekesist ja tasakaalustatud menüüd koostada.</p> <p>Täpsustasime seletuskirja lisasime täiendava selgituse, mida võimaluse all silmas peetakse (eelkõige rahalisi ressursse).</p>
	1.2. On ebaselge, kes on see või need tervishoiutöötajad, kelle antud soovitusi tuleb toitlustamisel, sh. erimenüüde koostamisel järgida. Ettepanek: lisada juurde täpsustus(ed), millis(t)el tervishoiutöötaja(te)l lasub vastutus vastavate sätete täitmiseks või millest vastutuse andmisel juhindutakse, nt vastavate asutuste vastavad korrad vms.	Eelnõus ei saa täpselt nimetada, millised tervishoiutöötajad võivad anda soovitusi, kuna need võivad ajas muutuda. Osade diagnooside puhul annab soovitusi arst, osade puhul toitmisravi õde jne.

	<p>Ettepanek: võimalusel nimetada kõik asutused, mis oma olemuselt loetakse tervishoiuasutuste</p> <p>ja täiskasvanutele sotsiaalteenuseid ostutavate austuste alla või viidata vastavatele allikatele, et</p> <p>oleks üheselt selge, millistele asutustele määruse nõuded kehtivad.</p>	<p>Kõiki asutusi ei saa nimetada, küll täpsustasime seletuskirja hoolekandeaustuste puhul. Nõuded kehtivad tervishoiuasutustele, kus toitlustamine on korraldatud.</p>
	<p>1.4. Seletuskirjas on korduvalt kirjas, et on oluline lähtuda kõige uuematest tõendatud/teaduspõhistest teadmistest. Samas on samuti korduvalt kirjas, et uuemad tõendatud teadmised, millest lähtutakse, peavad olema kooskõlas tervishoiutöötaja soovitustega – ehk siis tervishoiutöötaja soovitus on olulisem kui tõendatud/teaduspõhised teadmised. Ettepanek: muuta vastavaid sõnastusi nii, et oleks selge, et tervishoiutöötaja peab soovitusi andes lähtume ennekõike teadus- ja tõenduspõhisusest, mis ei pea olema kooskõlas tema enda tõekspidamisega ega kogemustega.</p>	<p>Täpsustasime seletuskirja. Tervishoiutöötajatel on juba teistest seadustest tulenev kohustus lähtuda tõenduspõhisusest.</p>
	<p>Nii eelnõus kui ka seletuskirjas on tugevalt rõhutatud erimenüü eesmärki, milleks on vastavalt § 4 lõike 1 kohaselt, toetada ravi ning parandada või säilitada inimese tervises seisundit. Samuti seletuskirjas § 5 lõige 2 „Erimenüü puhul on kõige olulisem, et see toetaks inimese ravi või paranemisprotsessi”. Lisaks, seletuskirjas § 6 lõige 2 kohaselt „Samas on erimenüü peamine eesmärk parandada ja säilitada inimese tervises seisundit ning toetada ravi, mistõttu tuleb 2 eelkõige lähtuda just sellest põhimõttest.” Sellistest sõnastustest jääb mulje nagu oleks tavamenüü eesmärk patsientide/klientide ainuüksi elus hoidmine ja erimenüü on midagi, mille roll on palju enam. Ettepanek: muuta sõnastusi nii, et ka tavamenüü roll inimese tervises seisundi hoidmise või parendamisel ning ravi toetamisel jne tuleks selgelt välja.</p>	<p>Tavamenüü kohta on varasemates lõigetes toodud välja tervise toetamise eesmärk. Täpsustasime seletuskirja ja tööme selle eespool paremini esile.</p>
	<p>2. Eelnõu 2.1. Eelnõu § 2, lõige 1 „Toitlustamisel tuleb arvestada isiku vanust, tervises seisundit ja individuaalseid eripärasid ja tervishoiutöötaja</p>	<p>Täpsustasime eelnõud ja seletuskirja rõhuasutuse osas.</p>

	<p>antud soovitusi ning lähtuda mitmekesise ja tasakaalustatud toitumise põhimõtetest.“ Kommentaar: Kõlama jääb, et toitlustamisel tuleb eelkõige lähtuda iga üksiku indiviidi vajadustest. See ei ole masstoitlustamisel võimalik. Eelkõige tuleks lähtuda riiklikest toitumis- ja toidusoovitustest, arvestades seejuures isiku vanust ja tervise seisundist tulenevaid tervishoiutöötaja poolt antud soovitusi. Ettepanek: muuta sõnastust, et oleks üheselt arusaadav, et toitlustamisel tuleks ennekõike lähtuda riiklikest soovitustest.</p>	
	<p>2.2. Eelnõu § 2, lõige 2 „Toitlustamise korraldamisel tuleb vältida nakkus- ja muu terviseohu tekkimist“ Ettepanek: lisada juurde viited erinevale seadusandlusele, millele tuleb erinevate riskide vältimiseks ja vähendamiseks tugineda, sarnaselt § 8 lõikega 3.</p>	Arvestatud.
	<p>2.3. Eelnõu § 2, lõige 5 „Võimalusel pakutakse taimetoidumenüüd ning arvestatakse isiku religioonist või muudest veendumustest tulenevate toitumistavade.“ Kommentaar: kuna toitlustus on antud teenuste hinda juba sisse arvestatud, siis ainult võimalusel taimetoidumenüü pakkumine võib taimetoitlased, kes vastavaid teenuseid kasutavad/on sunnitud kasutama, seada ebavõrdsesse olukorda suurendades oluliselt nende kulutusi võrreldes segatoitu tarbivate inimestega. Lisaks suureneb riski tervishoiutöötaja soovitustele mitte vastava toidu tarbimiseks, kui patsient/klient on sunnitud ise endale toidu hankima. Samuti on selline säte otseses vastuolus eesmärgiga suurendada taimset päritolu toidu osakaalu inimeste toiduvalikutes ja seega nii laiemate tervise- kui ka kliimaeesmärkidega. Ettepanek: viia taimetoidu ja religioonist või muudest veendumustest tulenevate toitumistavade järgi toitumine erinevate lõigete alla ning sätestada konkreetsete nõuded täisväärtusliku taimetoidu pakkumiseks sarnaselt tavamenüü nõuetega.</p>	<p>Oleme nõus, et lisaks määruses sätestatule tuleb taimset päritolu toitude osakaalu suurendamist edendada. Kuna asutuste rahalised vahendid on piiratud, siis ei ole võimalik kohustusena alternatiivseid menüüsid tagada, kuid võimalusel kindlasti neid valikuid pakkuda. Tasakaalustatud toitumise edendamine hõlmab juba taimset päritolu toitude oluliselt paremat ja tervist toetavat tasakaalu.</p>
	<p>2.4. Eelnõu § 2, lõige 3 „Toitlustamine toimub üldjuhul kindlaks määratud aegadel, tingimusel et päeval ajal ei ületa toidukordade vahe viit tundi ja</p>	<p>Mõte on sama, et see ei tohi ületada 12. tundi.</p>

	<p>öisel ajal on toidukordade vahe 12 tundi.“ Kommentaar: jääb segaseks kas „öisel ajal on toidukordade vahe 12 tundi“ all peetakse silmas täpselt 12 tundi ning tekib küsimus mis on sellisel juhul veapiir? Ettepanek: Muuta sõnastus - „mitte rohkem kui 12 tundi“.</p>	
	<p>2.5. Eelnõu § 3-6 Kommentaar: jääb ebaselgeks, millised nõuded kehtivad ainult haiglatele, millised hooldekodudele ja millised mõlematele asutustele. Ettepanek: muuta ja täpsustada paragrahvide pealkirju ja järjestust ning ühtlustada ülesehitust, et oleks selge millised nõuded kummalegi asutusele kehtestatakse ja millised nõuded on ühised; või panna kokku § 2 – § 6 ühte paragrahvi ning sõnastada kõik ümber.</p>	<p>Täpsustatud eelnõud ja seletuskirja.</p>
	<p>2.6. Eelnõu § 3 pealkiri „Üldnõuded menüü toiduvalikule hooldekodus“ Kommentaar: tegemist ei ole ainult hooldekodu, vaid ka haiglate tavamenüü ning lõigete 2 ja 3 puhul ka taimetoidumenüüde ja enamike erimenüüde nõuetega. Ettepanek: sõnastada pealkiri ümber järgnevalt: „Üldnõuded menüüdele“ või „Üldnõuded menüüde koostamisele“</p>	<p>Täpsustatud eelnõud ja seletuskirja. Pealkirjad, kus pole eraldi märgitud haiglat või hooldekodu kehtivad kõigile, eraldi viidatud haigla või hooldekodu paragrahvi pealkirjas annab vastavalt täpsustatud nõuded.</p>
	<p>2.7. Eelnõu § 3, lõige 1 „Menüü ja toiduvaliku koostamisel lähtutakse põhitoidugruppide, milleks on köögiviljad ja puuviljad ning marjad; teraviljatooted ja kartul; piimatooted; pähklid, seemned ja õliviljad ning lisatavad rasvad; kala, muna ja liha.“ Kommentaar: jääb arusaamatuks kuidas põhitoidugruppide menüü ja toiduvaliku koostamisel lähtuma peab. Kas näiteks peab igast loetletud toidugrupist toiduained olema menüüs iga päev? Samuti ei sobi sõnastus „menüü ja toiduvaliku koostamisel“, kuna toiduvalik ongi aluseks menüü koostamisel. Ettepanek: Muuta sõnastust, et oleks selge kuidas põhitoidugruppide menüüde koostamisel lähtuma peab ning lisada juurde täiendus: „Koguseliselt enim pakutakse toite toidugruppide köögiviljad ja puuviljad ning marjad; teraviljatooted ja kartul. Taimetoidu- ja erimenüüde puhul tehakse erisused lähtuvalt menüü põhimõtetest.“</p>	<p>Kuna eelnevates paragrahvides on juba viidatud tasakaalustatud ja mitmekesise toidu pakkumisele, siis toidugruppide vahel tagatakse vastav tasakaal.</p>

	<p>2.8. Eelnõu § 3, lõiked 2 ja 3 „Toitlustaja poolt toidule lisatud suhkrute kogus inimese kohta päevas kahe nädala keskmisena võib olla kuni 30 grammi“, „Toitlustaja poolt toidu valmistamisel lisatud soola kogus kahe nädala keskmiselt ühes päevas inimese kohta võib olla kuni 3 grammi.“</p> <p>Kommentaar: Hetkel näivad need lõiked kehtivat ainult hooldekodudele, kuid peaksid kehtima ka haiglates toitlustamisel. Seega vajab lõige täiendamist ka lastele toitlustamisel lubatud suhkru ja soola kogustega.</p> <p>Ettepanek: Ühtlustada sõnastust ja sõnade järjekorda ning täpsustada „ööpäevas“. Lisada juurde vastavad väärtused laste toitlustamisel haiglates.</p>	<p>Võrreldes hooldekodudega viibivad haiglates inimesed lühemat aega, mille tõttu on võimalik mõju väiksem. Samas on siiski ka haiglatel lisatud nõue pakkuda tasakaalustatud ja mitmekesisist menüüd, millest lähtuda. Tasakaalusatud toitumine tähendab ka seda, et ei liialdataks ei suhkru ega ka soola pakkumisega. Sama kehtib ka laste kohta. Haiglad peavad lähtuma ka laste puhul tasakaalustatud ja mitmekesise toitumise põhimõtetest.</p>
	<p>Eelnõu § 4, lõige 1 „Erimenüü on menüü, millega tagatakse toitlustamine lähtuvalt isiku tervises seisundist ja mille eesmärk on toetada ravi ning parandada või säilitada tema tervises seisundit.“</p> <p>Kommentaar: menüüga ei tagata toitlustamist. Ettepanek: muuta sõnastust.</p>	<p>Täpsustatud sõnastust.</p>
	<p>2.10. Eelnõu § 5 ja § 6, üldised kommentaarid</p> <p>Kommentaar: Kasutatud on sõna „menüü“, mille puhul ei selgu, kas silmas on peetud ainult tavamenüüd või ka taimetoidumenüüsid ja kas ka erimenüüsid? Kõik viitamised paragrahvidele on sassis, sest ka erimenüüde puhul kehtivad ju § 1–3, mitte ainult 4. Haiglate puhul viidatakse lastele, kuigi neile ei ole energiavajadust ja muid nõudeid antud. Ettepanek: panna kokku § 2 – § 6 ühte paragrahvi ning sõnastada kõik ümber.</p>	<p>Täpsustatud eelnõud ja seletuskirja. Pealkirjad, kus pole eraldi märgitud haiglat või hooldekodu kehtivad kõigile, eraldi viidatud haigla või hooldekodu paragrahvi pealkirjas annab vastavalt täpsustatud nõuded. Haiglad peavad lähtuma ka laste puhul tasakaalustatud ja mitmekesise toitumise põhimõtetest.</p>
	<p>Eelnõu § 7, lõige 2 „Tehnoloogilisele kaardile märgitakse toidu nimetus, selle valmistamiseks kasutatavad toorained koos neid iseloomustavate näitajate ja netokogustega grammides, toidu valmistamisel kasutatud tehnoloogia kirjeldus, valmistatud toidu serveerimiskogus ning toitumisalane teave toiduenergia, makrotoitainete ja kiudainete, haiglates ka kaaliumi ja naatriumi kohta.“</p> <p>Kommentaar: antud kontekstis ei ole korrektne kasutada „toidu serveerimiskogus“, kuna see võib olla sõltuvalt päevasest energiavajadusest erinev ja ei ole mõeldav, et iga</p>	<p>Täpsustatud seletuskirja.</p>

	<p>serverimiskoguse kohta tehakse eraldi tehnoloogiline kaart. Tehnoloogilisel kaardil tuuakse „toidu väljatulek grammides“ või „valmistoidu mass grammides“, mis võib olla serverimiskogus, aga väga sageli tehakse kõikide toitude retseptid 1000 g kohta. Ettepanek: muuta sõnastust vastavalt selgituses esitatud ettepanekutele ning lisada juurde täpsustus millise ühiku kohta antakse toitumisalane teave.</p>	
	<p>2.12. Eelnõu § 8, lõige 1 „Menüü peab olema isikule ligipääsetavas, nähtavas ja teadaolevas kohas ning vajaduse korral tuleb konkreetse söögikorra Menüüd talle arusaadaval viisil tutvustada“ Ettepanek: täpsustada millisele isikule peab Menüü olema ligipääsetav.</p>	<p>Kuna eelnõu reguleerimisalas on juba see öeldud, siis eraldi sätetes ei ole tarvis välja tuua.</p>
	<p>Lisad 3.1. Lisa 1 ettepanekud: a) Valkude nõude tagant „10–20%E“ kustutada „%E“, kuna see ühik on esimeses lahtris juba toodud. 4 b) Kolmas alamärkus peaks paiknema tabelis mitte numbrite/väärtuste juures, vaid teksti „Minimaalne valguvajadus, grammi kehamassi kg kohta“ järel. c) Rasvade ja rasvhapete numbriliste näitajate tagant igalt poolt kustutada „%E“, kuna see ühik on esimeses lahtris juba toodud. d) Kiudainete esimeses lahtris asenda „%E“ grammide lühendiga „g“, kuna soovitus on grammides, mitte osakaaluna energiast. e) Tabeli alamärkus „%E – soovituslik energia osakaal“ muuta „%E – soovituslik osakaal koguenergiast“.</p>	<p>Segaduse vältimiseks on lisa toodud E% eraldi välja.</p> <p>Tabeli alamärkus „%E – soovituslik energia osakaal“ muuta „%E – soovituslik osakaal koguenergiast“ – arvestatud.</p> <p>Kolmas alamärkus peaks paiknema tabelis mitte numbrite/väärtuste juures, vaid teksti „Minimaalne valguvajadus, grammi kehamassi kg kohta“ järel. – arvestatud.</p>
	<p>3.2 Lisa 2 a) pealkiri „Vitamiinide ja mineraalainete minimaalne sisaldus kahe nädala keskmisena ööpäeva kohta haiglas viibivate täiskasvanute ja vanemaealiste tavamenüüs“. Kommentaar: Lisa pealkirjast järeldub, et haiglate erimenüüde ja taimetoidumenüüde puhul need nõuded ei kehti, kuid kindlasti peaks, kui just tervishoiutöötaja ei ole teisiti määranud. Ettepanek: muuta lisa pealkiri ning viia muutus sisse ka tabeli alamärkuses 1. b) tabeli alamärkus „RH – rasvhape“ Kommentaar: vale lühendi selgitus. Tegemist ei ole rasvhappega, vaid haigla grupiga. Samuti, Lisas 1 on kasutatud H1 ja H2. Jääb selgusetuks, miks on Lisas 2 RH1 ja</p>	<p>Lühendid täpsustatud. D-vitamiini sellises ulatuses võib toiduga olla keeruline saavutada. Toidulisandina ei ole samuti asjakohane selle määrase kontekstis D-vitamiini juurde pakkuda.</p>

	<p>RH2. Ettepanek: lisada korrektne lühendi selgitus ning ühtlustada lühendid Lisas 1 ja 2. c) tabeli all puuduvad lühendite selgitused</p> <p>Ettepanek: lisada selgitused „M – mehed“ ja „N – naised“ d) D-vitamiini nõue jääb selgusetuks, miks on erinevalt kõikidest teistest toitainetest D-vitamiini nõudele lisatud juurde täpsustus „võimaluse korral vähemalt“.</p> <p>Riiklike soovitude kohaselt on Dvitamiini üldine tarbimissoovitus 10 µg.</p> <p>Ettepanek: jätta välja täpsustus „võimalusel“.</p>	
	<p>4. Seletuskiri 4.1 Allikad 2 ja 6 Kommentaar: Tegemist on aegunud allikatega. Ettepanek: lisada viide uuendatud riiklikele soovitudele, mis on avaldatud Tabelraamatuna.</p>	Arvestatud.
	<p>4.2 Sissejuhatus „Ajakohastatud nõuded aitavad kaasa toitainete nõuetekohase saadavuse, kuid ka tasakaalu ja mitmekesisuse toidugruppide sees. Lisaks aitab määruse uuendamine vähendada teenusepakujate halduskoormust, kuna selgemad tööprotsessid ja üheselt mõistetavad ootused toetavad sujuvamat töökorraldust.“</p> <p>Kommentaariid: 1) Esimese lause esimene pool: vaid haiglatele lisas 2 toodud nõuded aitavad kaasa mikrotoitainete piisavale saamisele. Hoolekandeesutustele toodud soovituslikud toitumise kogused toidugruppide kaupa seletuskirjas ei ole kohustuslikud, mistõttu hoolekandeesutuste puhul seda väita ei saa. Lisas 1 toodud nõuded tagavad küll makrotoitainete piisava ja tasakaalustatud saamise, kuid mitte mikrotoitainete saamist. 2) Esimese lause teine pool: määruse eelnõus § 3 lõikes 1 üles loetletud toidugruppide nimed ei anna kuidagi garantiid tasakaalustatud ja mitmekesise valiku tegemiseks toidugruppide sees (ja ka vahel). 3) Teine lause: kuna määruse eelnõu § 2 lõige 1 toonitab eelkõige isikupõhistest vajadustest lähtuvat toitlustamist, annab see õiguse nõuda igale isikule a la carte menüüd, mis kindlasti ei vähenda halduskoormust. Erimenüüde paindlik koostamine seda ühelt poolt võib küll teha, aga kui seeläbi hakatakse väheste erisustega menüüsid tellima</p>	<p>Õigusaktis saab nõuete täitmist reguleerida erinevalt, mis ei tähenda seda, et automaatselt ei oleks tagatud piisavalt nt teatud toitained. Mikrotoitainete põhine lähenemine oli tervishoiuasutuste enda soov. Määruses on sätestatud, et toitlustamisel tuleb lähtuda tasakaalustatud ja mitmekesise toitumise põhimõtetest, mis annab selge orientiiri.</p> <p>Tasakaalustatud ja mitmekesine toitumine aitab tagada vajalikud toitained.</p> <p>Seletuskirjas on täpsustatud, mida tähendab individuaalne eripära. Selguse huvides sai see eelnõust välja võetud ning lisasime seletuskirja täiendava täpsustuse.</p>

	kõikidele patsientidele, ei ole seda toitlustaja vaatest võimalik täita. Ettepanek: Muuta sõnastus määruse nõuetele ja nende mõjule vastavaks.	
	4.3 Eelnõu § 2-6 Ettepanek: muuta sõnastus vastavalt eelnõu osas tehtud ettepanekutele. 5 4.4 Eelnõu § 2 „Võrreldes kehtiva määrusega ei ole sisulisi muudatusi tehtud, muudatused puudutavad ...” ja „Võrreldes kehtiva õigusega ei ole sisulisi muudatusi tehtud.“ Kommentaar: Sissejuhatuses on öeldud, et määruse nõudeid on ajakohastatud. Sellest vastusolust jääb mulje nagu oleks ajakohastatud ainult määruse sõnastust. Samas erimenüüde nõude kaotamine on väga suur sisuline muudatus. Samuti on uuenenud makrotoitainete %E soovitusel. Ettepanek: muuta sõnastust.	Lause käib vaid selle konkreetse §-i kohta, sissejuhatuses kogu määruse kohta.
	4.5 Eelnõu § 2, lõige 1 „See, kuidas inimestele tagatakse tavamenüü või terviseseisundist tingitud põhjustel erimenüü, sõltub iga asutuse praktikast. Näiteks mõnes haiglas või hooldekodus kooskõlastatakse menüüd vastutava spetsialistiga.” Kommentaar: On oluline, et kõikides haiglates ja hooldekodudes kooskõlastatakse menüüd vastutava eriala spetsialistiga. Kes on see vastutav spetsialist sõltub asutusest ja eeldatavasti suuresti nendes kehtivatest kordadest, aga erimenüüd peavad kindlasti olema kooskõlastatud vastutava tervishoiutöötajaga ja seda kõikides asutustes. Ettepanek: muuta sõnastust.	Kuna konkreetset ettepanekut ei tulnud, siis ei ole aru saada, millises osas sõnastust muuta.
	4.6 Eelnõu § 2, lõige 1 „Nii tavamenüü kui ka erimenüü peavad vastama isikute terviseseisundile ja olema kehtivate nõuetega kooskõlas.“ Ettepanek: muuta sõnastust nii, et tuleks selgelt välja, et lisaks kooskõlale kehtivate nõuetega peab pakutav toit toetama ka patsiendi/kliendi terviseseisundi paremist või selle säilimist. Hetkel kasutatud sõnastusest jääb mulje, et kui inimese terviseseisund on halb, siis antakse talle toitu, mis on tema halba terviseseisundit hoidev.	Muudetud sõnastust.

	<p>4.7 Eelnõu § 2, lõige 2 „Toitu tuleb serveerida, säilitada ja vedada tingimustes, mis tagavad ohutuse kõikides toitlustamise etappides kuni toidu kliendile või patsiendile üleandmiseni, sööginõude äraveol ja nõude pesemisel.“ Kommentaar: Jääb selgusetuks, miks on antud selgitus lisatud, kui eelnevalt (sissejuhatuses) on eraldi välja toodud, et määrusega on kaotatud nõuded, mis reguleerivad toidu serveerimist, taas kuumutamist, toidu ja kööginõude pesemist jne. Ettepanek: muuta sõnastust.</p>	<p>Säte puudutab seda, et toitlustamise korralduses tuleb vältida nakkus- ja muu terviseohu tekkimist. Varasemalt oli see osa täpselt reguleeritud eelnõus. Seletuskiri selgitab ja kirjeldab, kus tuleb tagada ohutus.</p>
	<p>4.8 Eelnõu § 2, lõige 3 „Lisaks ei ole enam sätestatud, kas toidud peavad olema tingimata soojad.“ Kommentaar: lisatud selgitus ei ole üheti mõistetav, et silmas on peetud vaid toitu, mis ongi külmalt serveerimiseks mõeldud. Hetkel kasutatud sõnastusest jääb mulje, et ka näiteks suppi, mida tavapäraselt pakutakse soojalt, on uute nõuete kohaselt lubatud serveerida ka külmalt. Ettepanek: täpsustada sõnastust.</p>	<p>Eelnõus ei ole enam sätestatud soojad toidud eraldi – toit peab olema eelkõige tasakaalustatud ja täisväärtuslik.</p>
	<p>4.9 Eelnõu § 2, lõige 5 „Näiteks võib rauavajadus liha mittedöömisel olla mõnevõrra suurem.“ Kommentaar: rauavajadus on inimesel ikka sama, aga toiduga saadav vajalik rauakogus peab olema suurem, kuna taimsetest allikatest omastumine on väiksem. Ettepanek: muuta sõnastust</p>	<p>Arvestatud.</p>
	<p>4.10 Eelnõu §-s 3 sätestatakse üldnõuded tavamenüü toiduvalikule hooldekodus. Võrreldes kehtiva määrusega on välja toodud toidugrupid, millest menüü ja toiduvaliku koostamisel lähtutakse. Ka kehtivas määruses oli nõue, et menüüs peab toiduvalik olema vaheldusrikas ja tervislik, kuid nüüd on olulised toidugrupid ka nimetatud. See lihtsustab nii kokkadel kui ka toitlustajatel aru saada, milliseid toidugruppe pakkuda. Lisaks on seatud suhkrule ülempiir.“ Kommentaar: ainuüksi toidugruppide nimetamine ei muuda menüüd vaheldusrikkaks ja tervislikuks. Oluline on, et oleks esitatud ka konkreetsed nõuded erinevatest toidugruppidest pakutavatele/kasutatavatele toitumisele, nende kasutamise sagedusele ja</p>	<p>Üldnõudena on sees, et lähtutaks tasakaalustatud ja mitmekesise toitumise põhimõtetest.</p>

	<p>kogustele. Lisaks peavad §-is 3 kehtestatud nõuded kehtima ka haiglatele. Ettepanek: muuta sõnastust üheselt arusaadavaks ning sõnastada ümber, kuna nõuded peavad kehtima lisaks hooldekodudele ka haiglate tavamenüüdele ning enamikele erimenüüde.</p>	
	<p>4.11 Eelnõu § 3 „Näiteks, kui on vaja toitlustada korraga erineva kehalise aktiivsusega inimesi, arvutakse välja nende keskmine vajadus ja selle järgi valmistatakse ka toit.“ Ettepanek: asendada „kehalise aktiivsusega“ „energiavajadusega“.</p>	<p>Lisades on viidatud kehalisele aktiivsusele, selle asendamine võib tekitada segadust.</p>
	<p>4.12 Eelnõu § 3 Tabel 1 „Vähese toiteväärtusega teraviljatooted“, „nahata kana kintsuliha“, „Lihatoodete pakkumisel arvestada need punase liha alla“, „Tooted ei ole toitainesisalduse samaväärsed kala, muna ja lihaga“ Kommentaar: jääb selgusetuks, mida on silmas peetud vähese toiteväärtusega teraviljatoodete all. Samuti on selgusetu, miks linnuliha alla välja toodud just konkreetselt kana kintsuliha. Lihatoodete pakkumisel tuleks need arvestada punase liha alla, aga punase liha tarbimise soovitus ei ole. Kala, muna ja liha asemel kasutatavate taimsete toodete kohta on lisatud selgitus, et need ei ole toitainesisalduselt samaväärsed kala, muna ja lihaga, kuid puudub soovitus nende toodete tarbimiseks. Ettepanek: lisada vastavad täpsustused ja selgitused.</p>	<p>Tegemist on näitega. Lisasime täiendava viite riiklikele soovitustele.</p>
	<p>4.13 Eelnõu § 3 Tabel 1 tabelialused märkused „* taimetoidu menüüde puhul kasutada kala, muna ja liha asemel valkude allikana rohkem kaunvilju ja nende asemel kasutatavaid taimseid tooteid, samuti rikastatud tooteid“, HO2 – hooldekodu: täiskasvanud mõõdukalt kehaliselt aktiivsed naised või kehaliselt mitteaktiivsed mehed“, „HO3 – hooldekodu: täiskasvanud mõõdukalt kehaliselt aktiivsed mehed“, „Sellisel moel arvestades saab tagatud vajalikud toitained.“ Kommentaar: Taimetoidu menüüde puhul on lisatud soovitus kasutada kaunviljade asemel kasutatavaid taimseid tooteid.</p>	<p>Täpsustatud seletuskirja.</p>

	<p>Tõenäoliselt on siin silmas peetud kala, muna ja liha asemel kasutatavaid taimseid tooteid, kuid ka neid ei ole tervise seisukohalt kohane soovitada ilma täpsustuseta, et vältida tuleks ülitöödeldud toodete kasutamist. HO2 ja HO3 puhul on lisatud täpsustus „täiskasvanud“, mis tekitab segadust arvestades, et määrus kehtestabki nõuded sotsiaalteenuste osutamisel ainult täiskasvanutele. Samuti, ei saa garanteerida, et kõikide toitainete saamine oleks tagatud. Need näidiskogused aitavad kaasa toitainete saamisele, kuid lõplik vajadusele vastavus sõltub siiski valitud toitudest iga grupi sees. Ettepanek: muuta sõnastust ning lisada täpsustused.</p>	
	<p>4.14 Eelnõu § 3 lõige 1 „Lõikes 1 sätestatakse, et menüü ja toiduvaliku koostamisel lähtutakse põhitoidugruppide, milleks on köögiviljad ja puuviljad ning marjad; teraviljatooted ja kartul; piimatooted; pähklid, seemned ja õliviljad ning lisatavad rasvad; kala, muna ja liha. Piisav erinevate toidugruppide pakkumine ja nende sees varieerimine aitab tagada tasakaalustatud ja mitmekesist menüüd. Tabelis 1. on toodud välja soovituslikud kogused toidugruppide lõikes.“ Ettepanek: sõnastada ümber ning täiendada soovituslega toidugruppide toitude tarbimise sageduse kohta ning lisada täiendus, et koguseliselt enim tuleb pakkuda toite toidugruppide köögiviljad ja puuviljad ning marjad; teraviljatooted ja kartul. Samuti täpsustada, et Tabelis 1 esitatud soovituslikud toitude kogused on ligikaudsed.</p>	<p>Tabelis ongi toodud näide ja täpsema info saamiseks on viidatud riiklikele soovitudele.</p>
	<p>4.15 Eelnõu § 3 lõige 2 „See tähendab, et arvesse võetakse mitte ainult toitudele, vaid ka jookidele (nt kohv, tee ja teised sarnased joogid) lisatud suhkur.“ Kommentaar: Toidu all peetakse silmas nii sööki kui ka jooki, seega ei ole jookide eraldi välja toomine asjakohane ning töötab pigem termini korrektset kasutamise vastu. Ettepanek: muuta sõnastust.</p>	<p>Toidu all peetakse silmas tõepoolest nii sööki kui ka jooki (just õigusaktide tekstides). Kuid see võib tekitada erinevatele osapoolte seas erinevat tõlgendamist, mistõttu segaduse vältimiseks on see seletuskirjas välja toodud.</p>

	<p>4.16 Eelnõu § 3 lõige 3 „Lõikes 3 sätestatakse, et toitlustaja poolt toidu valmistamisel lisatud soola kogus kahe nädala keskmiselt ühes päevas inimese kohta võib olla kuni 3 grammi. Ülempiir on seatud, kuna liigse soola tarbimine on seotud mitmete haigustega, näiteks kõrge vererõhk.“ Ettepanek: muuta sõnastust ja lisada juurde täpsustus „ööpäevas“. Lisaks täiendada teksti soolale kehtestatud ülempiiri mõju osas naatriumi saamisele ning sellelābi mõjust vererõhule ning südame- ja veresoonkonna haigustesse haigestumise riskile</p>	<p>Lisatud „ühes ööpäevas.“ Soola puhul on võimalik terviserisk juba välja toodud.</p>
	<p>4.17 Eelnõu § 4 „Võrreldes kehtiva määrusega ei ole enam erimenüüdele (dieettoitudele) viitavat lisa ning termin „dieettoit“ on asendatud terminiga „erimenüü“, mis on ka mõistena lahti selgitatud.“ 7 Ettepanek: kuna mõiste „erimenüü“ ei ole mõistena (korrektelt) lahti seletatud, siis lisada selgitus/definitsioon.</p>	<p>Erimenüü on definitsioonina lahti selgitatud, sealhulgas, mis on erimenüü eesmärk.</p>
	<p>4.18 Eelnõu § 4, lõige 1 „Lõikes 1 sätestatakse erimenüü mõiste. Erimenüü on menüü, millega tagatakse tootlustamine lähtuvalt isiku tervises seisundist (nt konkreetsest diagnoosist) ja mille eesmärk on toetada ravi ning parandada või säilitada tema tervises seisundit. Erimenüü hõlmab nii tekstuurmodifitseeritud kui ka teistel mitte tavapärasel viisil pakutavaid toite.“ Kommentaar: sõnastusest tuleb välja, et ainuüksi tekstuurmodifikatsiooni abil saab tavatoidust (mille eesmärk on ainuüksi inimest elus hoida) imetoit, mis toetab inimese ravi ning parandab või säilitab tema tervises seisundit. Ettepanek: muuta sõnastust, lisad adekvaatne selgitus erimenüüle ning täiendavad näited aspektides mille puhul erimenüü erineb tavamenüüst.</p>	<p>Lisatud veel täiendav selgitav lause, et erimenüü hõlmab erinevaid erimenüüsid. Tekstuurmodifitseeritud menüü on vaid üks võimalik näide.</p>
	<p>4.19 Eelnõu § 4, lõige 2 „Lõikes 2 sätestatakse, et erimenüü koostatakse kooskõlas tervishoiutöötaja soovitustega ja koostöös tootlustajaga. Haigla ja hooldekodu peab olema valmis tagama</p>	<p>Täpsustatud sõnastust, arvestades ka teiste osapoolte ettepanekutega.</p>

	<p>vajaduse korral erimenüüd, sõltumata sellest, kas toitlustamisteenus on sisse ostetud või on asutusel oma köök. Erimenüü koostamisel tuleb lähtuda parimatest tõendatud teadmistest ja kogemustest ning see peab olema kooskõlas tervishoiutöötaja soovitude ja isikule määratud diagnoosiga. Erimenüüde puhul lähtutakse alati inimese vajadusest, tervishoiutöötaja soovitudest ja diagnoosist. Erimenüü puhul on oluline, et sõltuvalt diagnoosist ja põhjustest lähtutaks kõige uuematest tõenduspõhistest teadmistest, mis toetaksid inimese paranemisprotsessi.” Sõnastusettepanek: muuta sõnastust „Lõikes 2 sätestatakse, et erimenüü koostamisel arvestab toitlustaja tervishoiutöötaja soovitusi. Haigla ja hooldekodu peab olema valmis tagama vajaduse korral erimenüüd, sõltumata sellest, kas toitlustamisteenus on sisse ostetud või on asutusel oma köök. Erimenüüde puhul lähtutakse alati inimese diagnoosist ja vajadustest ning parimatel ja uuematel saadaolevatel tõenduspõhistel teadmistel põhinevatel tervishoiutöötaja soovitudest, et toetada inimese paranemisprotsessi.”</p>	
	<p>4.20 Eelnõu § 4, lõige 2 „Erimenüüd sõltuvad diagnoosist ning iga diagnoosi või näidustuse puhul on vajalik toitumisalane teave.“ Kommentaar: lause teine pool on arusaamatu, mida peetakse silmas. Toitumisalane teave on teave, mida esitatakse toidu kohta (nt toitaineline koostis). Ettepanek: muuta sõnastus korrektseks.</p>	Täpsustatud seletuskirja.
	<p>4.21 Eelnõu § 7 “Tehnoloogiline kaart on kehtiva praktika jätk, kokkulepitud nimetus, mis on koondnimetus toidu toitainelise sisalduse kohta.” Kommentaar: tehnoloogiline kaart ei ole kindlasti koondnimetus toidu toitainelise sisalduse kohta! Tehnoloogiline kaart annab teavet toidu koostise ja valmistamise kohta. Ettepanek: muuta selgitus korrektseks.</p>	Täpsustatud seletuskirja.

	<p>4.22 Eelnõu § 8 „Võrreldes kehtiva õigusega on sõnastust täpsustatud ning lisatud on nõue, et menüü ja toitude koostise juurde tuleb lisada teave levinumate toiduallergiaste kohta.“ Ettepanek: muuta sõnastus korrektseks: ... toitude koostise juurde tuleb lisada teave levinumate allergeenide kohta.</p>	<p>Täpsustatud seletuskirja.</p>
	<p>Eesti Linnade ja Valdade Liit</p>	
	<p>1. Eesti Linnade ja Valdade Liit kooskõlastab sotsiaalministri määruse „Nõuded toitlustamisele tervishoiuasutuses ja täiskasvanutele sotsiaalteenuse osutamisel“ eelnõu järgmiste märkustega. 1. Üldjoontes on positiivne, et uue määruse koostamisel on toitlustamise nõudeid ajakohastatud, kuid samas tuleb arvestada, et eakale hooldekodu kliendile ei pruugi paljud soovitusel harjumuspärased olla ja suuri muudatusi menüüs on seetõttu keeruline läbi viia. Hooldekodu menüüde koostamisel peab silmas pidama, et toitumissoovitusi tuleb kindlasti arvesse võtta, kuid menüüde koostamisel on suur tähtsus ka klientide tagasisidel ja soovidel, mida ei saa jätta tähelepanuta. Oluline on ka see, et menüüde mitmekesistamise nõuetega kaasneb üldjuhul paratamatult toidupäevahinna maksumuse tõus.</p>	<p>Hooldekodude menüü koostamisel tuleb eelkõige lähtuda tasakaalustatud ja mitmekesise toitumise põhimõtetest, küll ei ole sätestatud, et tuleb üks ühele järgalt riiklike toidu- ja toitumissoovitusi erisusteta järgida. Oluline, et üldjoontes oleks tervist toetav ja tasakaalustatud mitmekesine toidulaud tagatud. Seletuskirjas on viited tõenduspõhistele materjalidele, kuidas seda tagada.</p> <p>Ka kehtivas määruses on nõutud, et toiduvalik oleks vaheldusrikas ja tervislik, mis tähendab seda, et ka edaspidi tuleb lähtuda tervislikust toidust.</p>
	<p>2. Täpsustamist vajaks eelnõu § 2 lõige 5, mis sätestab, et võimalusel pakutakse taimetoidumenüüd. See sõnastus kohustab tervishoiuasutuses ja täiskasvanutele sotsiaalteenuse osutamisel pakkuma eelkõige taimetoitu. Seletuskirja kohaselt on taimetoidu pakkumine käsitletav alternatiivse menüüna ehk asutuses võib pakkuda lisaks tavatoidule ka taimetoidumenüüd.</p>	<p>Täpsustasime eelnõu sõnastust.</p>
	<p>Täiendavalt juhime tähelepanu Vabariigi Valitsuse määrusele 13.01.2011 nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“, mille § 6 lõige 1 sätestab „Eelnõu, mis puudutab kohaliku omavalitsuse üksuse õigusi,</p>	<p>Oleme teadlikud, et hooldekodud puudutavad ka kohalikke omavalitsusi. Kahjuks jäi ELVL tahtmatu eksituse tõttu e-posti nimekirjast välja, kui eelnõu saadeti EIS-i keskkonda. Kuna tegu</p>

	<p>kohustusi ja ülesandeid või kohaliku elu korraldust, kooskõlastatakse üleriigilise kohaliku omavalitsuse üksuste liiduga.“ Leiame, et kuna suur osa täiskasvanutele sotsiaalteenuseid osutavaid asutusi (näiteks üldhooldekodud), kuuluvad kohalikele omavalitsustele, siis puudutab käesolev määrus neid otseselt ja oleks tulnud kooskõlastamiseks saata ka Eesti Linnade ja Valdade Liidule.</p>	<p>oli tahtmatu eksitusega, siis muid kanaleid pidi oli ELVL ikkagi kaasatud (nt toimunud kaasamise üritus). Kuna kaasamise ürituse kutses oli ka link eelnõude infosüsteemi ajakohastatud määrusele, on meil hea meel, et sisuliselt saite sellegipoolest õigel ajal eelnõule ligi. Teie tagasiside on väärtuslik ja meil on hea meel, et saatsite selle.</p>
	Terviseamet	
	<p>Ennekõike soovib Terviseamet taas tõstatada küsimuse patsientide toidlustamise korraldamise järelevalve otstarbekuse üle tervishoiuasutustes. Oleme endiselt seisukohal, et patsiendi toidlustamine on osa tervishoiuteenusest, mille üle otsustab raviarst, kes jälgib patsiendi terviseseisundit ööpäevaringselt ning määrab sellest lähtuvalt raviplaani, sealhulgas muudab dieeti, määrab lisatoitu, toidulisandeid jms. Hinnang patsiendi toidlustusele ja selle kaudu olukorra parendamine järelevalve tegevuste kaudu näib olevat ülereguleerimine, mille kasutegur patsiendi tervisekaitse vaatenurgast on küsitav. Raviprotsessi tõhusus ning patsiendi organismi taastamiseks vajalikud tegevused on raviasutustes kaetud põhjalike ravijuhenditega, sh toitmise ravi meeskonna kaasabil. Terviseamet ei pea otstarbekaks kehtestada riigipoolseid nõudeid ega säilitada riikliku järelevalve teostaja rolli selles valdkonnas, kuna praktikas leiab antud säte minimaalset kasutust.</p> <p>Üksikud kaebused, mis on Terviseametini aastate jooksul jõudnud, koonduvad pakutava toidu organoleptilistele omadustele. Selles osas ei saa järelevalveasutus anda objektiivset hinnangut ega rakendada tõhusaid parendusmeetmeid.</p>	<p>Võetud teadmiseks. Oleme kaalumas võimalusi, mis aitaksid edendada tasakaalustatud ja mitmekesist toitumist nimetatud asutustes ilma või vähemate regulatsioonidega.</p>
	<p>Kui määruse eelnõu menetlemine siiski samas redaktsioonis jätkub, teeb Terviseamet järgmised ettepanekud.</p>	<p>Arvestatud.</p>

	<p>1. Teeme ettepaneku täiendada § 2 lõiget 3 sõnadega: „kui tervishoiutöötaja ei määra teisiti“. Täielik lause võiks kõlada järgmiselt:</p> <p>„Toitlustamine toimub üldjuhul kindlaks määratud aegadel, tingimusel, et päevasel ajal ei ületa toidukordade vahe viit tundi ning öisel ajal on toidukordade vahe 12 tundi, kui tervishoiutöötaja ei määra teisiti.“</p> <p>Leiame, et see on oluline tingimus, mille alusel võiks toitlustuse korraldaja teha muudatusi ning seejuures ei rikuks nõuet.</p>	
	<p>2. Amet märgib täiendavalt, et määruse eelnõu § 2 lg 4 kohaselt joogivesi, eelistatult võetuna otse tarbimiskoha veevärgist, peab vastavalt isiku vajadusele olema ligipääsetav ja piisavas koguses kättesaadav kogu aeg. Seletuskirja lk 13 kohaselt selle sätte eesmärk on suunata eelnõuga haiglaid ja hooldekodusid pakkuma ühisveevärgi vett.</p> <p>Juhime tähelepanu, et Eestis on palju asutusi (hooldekodud ja ka haigla), millel puudub ühisveevärgi vesi, kuid millel on individuaalne veevõtukoht ning seejuures joogivesi vastab nõuetele.</p> <p>Teeme ettepaneku selguse huvides korrigeerida eelnõu ja seletuskiri, et kajastuks selles küsimuses tegelik olukord ja seaduseandja nägemus.</p> <p>ÜVVKS § 8. Tarbimiskoha veevärk ja kanalisatsioon kohaselt:</p> <p>(1) Tarbimiskoha veevärk ja kanalisatsioon on ehitiste ja seadmete süsteem tarbija veega varustamiseks ühisveevärgist või reo- või sademevee ärajuhtimiseks ühiskanalisatsiooni. Tarbimiskoha veevärk ja kanalisatsioon ei ole ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni osa.</p>	<p>Seletuskirjas on selgitatud, mida on silmas peetud ja mis on eesmärk.</p>
	<p>3. Palume täiendada § 5 lõike 2 algusosa sõnadega „Kui isikule on määratud tervishoiutöötaja poolt erimenüü, siis..“ Samuti teeme ettepaneku jätta välja § 5 lõike 2 sättest tekstiosa „ning lisades 1 ja 2 sätestatud nõuetest“. Erimenüüde vajaduse ning üksikasjade üle otsustab</p>	<p>Kasutada ei saa lause täiendait „<i>kui isikule on määratud tervishoiutöötaja poolt erimenüü</i>“, kuna tervishoiutöötajad ei määra erimenüüd. Tervishoiutöötaja saab soovitada erimenüüd.</p>

	<p>tervishoiutöötaja, lähtudes isiku tervises seisundist, ning määratud muudatused ei pruugi vastata lisades 1 ja 2 sätestatud nõuetele.</p> <p>Lõplik sõnastus võiks olla järgmine:</p> <p>„Kui isikule on määratud tervishoiutöötaja poolt erimenüü, siis lähtutakse §-s 4 sätestatud nõuetest“.</p>	<p>Täpsustasime eelnõud ja seletuskirja selliselt: erimenüü puhul lähtutakse §-s 3 sätestatud nõuetest.</p>
	<p>4. Teeme ettepaneku kustutada § 5 lg 3 säte, kuna see peaks kehtima nii laste, kui ka täiskasvanute puhul, see kordab sisuliselt § 2 lg 1 sätet ning ei lisa sellele täiendavat väärtust.</p>	<p>Arvestatud.</p>
	<p>5. Ühtlasi palume välistada nõuete kehtestamisel sõna „võimalusel“ kasutamise, kuna see annab erinevaid tõlgendusvõimalusi ning piirab nõuetele vastavuse hindamist.</p>	<p>Osade sätete puhul on oluline lisada „võimalusel“. Näiteks järgmine säte: <i>Võimaluse korral pakutakse lisavalikuna taimetoidumenüü valikut ning arvestatakse isiku religioonist või muudest veendumustest tulenevate toitumistavadega.</i></p> <p>Oleme teadlikud, et asutustel on rahalised vahendid piiratud, kuid oluline on siiski võimalusel soodustada erisuste tegemist.</p>
	<p>6. Palume täiendada § 6 lõike 2 algusosa sõnadega „Kui isikule on määratud tervishoiutöötaja poolt erimenüü, siis...“ ning eemaldada tekstiosa „ning võimaluse korral §-s 3 ja lisas 1“, kuna tegemist on erimenüüga, mille sisu ei pruugi vastata lisa 1 nõuetele. See on tervises seisundist tulenev olukord, mille reguleerimine õigusaktiga ei ole otstarbekas.</p> <p>Lõplik sõnastus võiks olla järgmine:</p> <p>„Kui isikule on määratud tervishoiutöötaja poolt erimenüü, siis lähtutakse §-s 4 sätestatud nõuetest“.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Sätte sõnastus jääb järgmine: (2) Erimenüü puhul lähtutakse §-s 3 sätestatud nõuetest.</p> <p>(§ 3 reguleerib nõudeid erimenüüle)</p>

	7. Juhime tähelepanu, et määruse eelnõus puudub nõue menüüde säilitamiseks. Ameti jaoks on järelevalve seisukohast oluline tuvastada mh nõuetele vastavusi, mis on kahe nädala põhised.	Arvestatud. Lisasime nõude, et menüüd talletatakse vähemalt kae nädala lõikes.
	8. Palume selguse huvides täpsemalt defineerida määruse eelnõus, mis on mõeldud „eraviisilise söömise“ all.	Täpsustasime seletuskirja.
	9. Määruse eelnõu lisa 1 osas palume hooldekodudele tehtud vanuserühmade jaotust üle vaadata. Kavandatud jaotus loob olukorra, kus nt 20-aastane erihooldekande asutuse klient peaks saama toiduenergiat sama palju, kui 65-aastane üldhooldekodu klient. Samas hetkel kehtiva määruse järgi on 19-30 aastaste meeste energiavajadus 2800kcal, vanuses 65+ aga 2300 kcal.	Lisas on määratletud ka eraldi vanuse piirid koos aktiivsuse tasemetega (mitteaktiivne ja mõõdukalt aktiivne). Lisas on laias laastus kolm gruppi, mida saabki jaotada eri vanuste, aktiivsustasemete vahel ning sugude vahel.
	10. Amet palub määruse eelnõu lisa 1 haigla tavamenüü saajate osas kaaluda võimalust täpsemalt määratleda, kes kuulub H1 ja H2 rühmadesse, kuna mõiste „valdavalt“ võib anda erinevaid tõlgendusvõimalusi.	Sõnastust korrigeeritud.